
ХОМЕНКО П.В.,
доктор педагогічних наук,
декан факультету фізичного
виховання, професор кафедри
медико-біологічних дисциплін
і фізичного виховання,
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка,
м. Полтава

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті проаналізовано організаційно-методичні засади запровадження європейських стандартів вищої освіти в системі підготовки магістрів з фізичного виховання. Здійснено аналіз сучасного стану підготовки магістрів в Україні та запропоновано структуру та зміст оновленого дворічного циклу підготовки магістрів. Обґрунтовано завдання безперервної освіти в галузі фізичного виховання та вимоги до компетентностей магістрів цієї галузі.

Ключові слова: магістр, безперервна професійна освіта, компетентнісний підхід

В статті проанализированы организационно-методические основы внедрения европейских стандартов высшего образования в системе подготовки магистров по физическому воспитанию. Осуществлен анализ современного состояния подготовки магистров в Украине и предложена структура и содержание обновленного двухлетнего цикла подготовки магистров. Обоснованы задачи непрерывного образования в области физического воспитания и требования к компетентности магистров этой отрасли.

Ключевые слова: магистр, непрерывная профессиональное образование, компетентностный подход.

The paper analyzes the organizational and methodological principles of implementation of European standards of higher education in the master of Physical Education. The analysis of the current state of preparation of masters in Ukraine and the proposed structure and content of the renewed two-year cycle of preparation of masters. Reasonably task of continuing education in the field of physical education and competency requirements for masters of this industry.

Key words: *master, continuing professional education, competence-based approach.*

Постановка проблеми. Сучасною потребою та невід’ємною складовою державної політики у галузі освіти є створення відповідних умов для здійснення наскрізної професійної освіти, яка забезпечуватиме поєднання фахової підготовки особистості з ґрунтовною основою загальноосвітніх знань та сприятиме забезпеченню безперервності навчання протягом усього життя людини [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика підготовки майбутніх фахівців фізичної культури знайшла відображення в працях Е. Вільчковського, Г. Генсерук, О. Корносенко, М. Носка, О. Петуніна, О. Свертнева, Л. Суценко, О. Тимошенка, А. Цьося, А. Черноштана, Б. Шияна та ін. Проблеми, пов’язані з реалізацією багаторівневої системи освіти, А. О. Васильєв, О. В. Глузман, С. Ф. Забелін, М. Г. Колодезнікова, О. П. Владиславлев, Г. Є. Гребенюк, Ю. А. Кустов, В. Г. Онушкін, С. О. Сисоєва.

Мета статті – проаналізувати організаційно-методичні засади запровадження європейських стандартів вищої освіти в системі підготовки магістрів з фізичного виховання.

Методи досліджень. Для мети використано комплекс методів: теоретичні: методи аналізу (нормативно-порів-

няльний, структурний, герменевтичний аналіз джерел); хронологічний, ретроспективний аналіз – для системного вивчення педагогічного досвіду з проблеми, емпіричні: рефлексивного проектування, узагальнення незалежних характеристик, методи інтерпретації, узагальнення й репрезентування результатів.

Результати досліджень та їх обговорення. Професійна педагогічна освіта сьогодні набуває значення чинника соціально-економічного, інтелектуального, духовного й фізичного оновлення суспільства, її сутнісними характеристиками є неперервність набуття знань, фахова компетентність та ціннісне ставлення особистості до власного фізичного здоров’я й здоров’я нації загалом. Це стосується передовсім фахівця фізичної культури, від якого залежить посилення оздоровчого потенціалу фізичного виховання, забезпечення диференційованого підходу до фізичного розвитку різновікових груп дітей і дорослих, своєчасного та якісного прогнозування їхніх потреб і моделей життєтворчості. Роль ефективної підготовки майбутнього фахівця визначено в чинних державних документах – Національній доктрині розвитку освіти України, Законах України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту”,

“Про фізичну культуру і спорт”, Концепції професійно-технічної (професійної) освіти, Цільовій комплексній програмі “Фізичне виховання – здоров’я нації”, Державних тестах і нормативних оцінках фізичної підготовленості населення України та ін. Реалізація завдань до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту потребує плекання особистості, здатної до плідної професійної праці у сучасних умовах, готової до професійної діяльності, яка володіє не тільки системою спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, а й сформованістю і зрілістю професійно значущих якостей, відповідною кваліфікацією.

На сучасному етапі впровадження у вищих навчальних закладах дистанційної форми організації навчально-виховного процесу, збільшення рівня поліфункціональності та універсалізації фахівців, освітній процес неможливий без модернізації професійної підготовки фахівців з фізичної культури та спорту. Майбутня педагогічна діяльність учителя фізичної культури ставить підвищені вимоги до особистості фахівця, особливо до його спортивної підготовки, що здійснюється в курсі підвищення спортивної майстерності. Завдяки цьому студент має можливість обрати спортивну спеціалізацію, підвищити рівень спортивної кваліфікації, а також одночасно оволодіти сучасними технологіями планування й управління навчально-тренувальним процесом, організацією проведення змагань, методикою суддівства тощо. Проблема підвищення спортивної майстерності студентів багато аспектна та пов’язана з безліччю факторів різного порядку: специфікою виду спорту (вікові межі спортивного росту, наявність висококваліфікованих тренерів, особливості

матеріально-технічної бази та ін.); особливостями життєдіяльності студента (труднощі поєднання спортивних занять із навчальними, бажання або необхідність поєднувати навчання з роботою та ін.); недостатністю моральних і матеріальних стимулів; труднощами з необхідним фінансуванням спортивних занять.

В останні роки сфера фізичного виховання стала помітно відставати від інших освітніх напрямків. Комп’ютеризація, освоєння інформаційних технологій, оволодіння природничо-науковими та гуманітарними знаннями не залишають часу дітям, молодим і дорослим людям для занять фізичними вправами. Тому часто суспільство не здатне протистояти стресовим впливам соціуму на принципи здорового способу життя. Разом із цим фізичне виховання та спорт у цей час охоплює широку сферу життєдіяльності людини. Це висуває особливі вимоги до процесу підготовки магістрів за спеціальністю 8.01020101 Фізичне виховання*.

Підготовка магістрів для отримання ними спеціальності «Фізичне виховання» повинна переслідувати таку мету: створення умов для самоствердження та самореалізації особистості з метою оволодіння професією й включення людини в систему безперервної професійної підготовки на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста; поглиблене вивчення теоретичних і практичних дисциплін навчальних планів на всіх етапах перепідготовки освітньої галузі «Фізичне виховання, спорт, здоров’я людини»; оволодіння, підвищення та збереження рівня фізичної підготовленості на всіх етапах перепідготовки; забезпечення наступності в навчальних планах на всіх щаблях безперервної підготовки фахівців фізичного виховання

та спорту; впровадження в навчальний процес інноваційних технологій. Провідним компонентом у підготовці фахівця в широкому значенні слова є придбання не тільки вмінь, навичок, методик їхнього застосування, але й накопичення відповідних компетенцій.

Безперервна освіта в галузі фізичного виховання та спорту вирішує наступні завдання:

1. Визначення перспективних напрямків підготовки й перепідготовки кадрів в області фізичного виховання та спорту, здоров'я людини.

2. Інтенсифікація навчального процесу, створення спадкоємних науково-методичних основ навчання.

3. Удосконалювання наукової організації та методичного забезпечення навчально-виховного процесу, поширення передових форм і методів навчання.

4. Удосконалювання змісту освіти й напрямків підготовки відповідно до професійних потреб.

5. Поглиблення інтеграції фізкультурно-спортивної освіти, науки та виробництва.

Реалізація програми модернізації процесу професійної підготовки магістра за спеціальністю 8.01020101 Фізичне виховання* вимагає розробки, створення й забезпечення освітнього процесу навчальними програмами спецкурсів, навчальними і навчально-методичними посібниками, зміст яких повинен бути націлений на зміну професійного мислення фахівців, озброєння їх новими знаннями і вміннями, інноваційними технологіями. Спецкурси з даної проблеми можуть успішно засвоюватися майбутніми фахівцями в рамках національно-регіонального (вузівського) компоненту державного освітнього стандарту вищої професійної освіти.

Магістр за спеціальністю 8.01020101 Фізичне виховання* нової формації повинен знати:

- зміст інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту;
- форми, методи і принципи організації інноваційного навчання;
- медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціокультурні основи інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту.
- Фахівець з фізичної культури і спорту нової формації повинен уміти:
- планувати, організовувати і проводити заняття з використанням інноваційних технологій;
- застосовувати на заняттях сучасні засоби й методи фізичного виховання, адекватні змісту інноваційних технологій;
- оцінити ефективність використання технологій і контролювати якість навчально-виховного процесу;
- аналізувати й коректувати свою професійну діяльність;
- організовувати й проводити наукові дослідження у сфері професійної діяльності.

Нами проаналізовано сучасний стан підготовки магістрів галузі знань «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» (за результатами вступної кампанії 2014-2015 року). Так за спеціальністю 8.01020301 «здоров'я людини» підготовку магістрів в Україні здійснюють 4 навчальних заклади, за спеціальністю 8.01020201 «спорт» - 11 закладів, за спеціальністю 8.01020302 «фізична реабілітація» - 27 ВНЗ, за спеціальністю 8.01020101 «фізичне виховання» - 32 навчальних заклади, за спеціальністю 8.01020303 «фітнес та

рекреація» лише 5 навчальних закладів.

Підготовка в університеті фахівців за спеціальністю 8.01020101 Фізичне виховання* здійснюється за навчальним планом, укладеним із урахуванням наступності та послідовності навчання бакалавра. Варіативна частина освітньо-професійної програми (ОПП) фахівця галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини за спеціальністю 8.01020101 Фізичне виховання* є нормативним документом, в якому узагальнюється зміст циклу дисциплін, запропонованих вищим навчальним закладом та курсів самостійного вибору студентів, які включають специфіку майбутнього фаху, висвітлюють особливості регіону та можливості вищого навчального закладу в якійсній підготовці фахівця даного профілю.

У вищих навчальних закладах за-

рубіжних країн навчальні плани включають такі цикли дисциплін: загальнонаукові, соціально-гуманітарні, педагогічні, спеціальні, спортивні. В уніфікованій "Європейській моделі" навчальних планів вищих навчальних закладів фізичної культури, як свідчить аналіз Л. П. Сущенко до циклу загальнонаукових дисциплін входять: фізіологія, анатомія, здоров'я, біомеханіка, статистика, біохімія, біометрія, біологія-гістологія, фізика, хімія. Соціально-гуманітарний цикл дисциплін містить: соціологію, філософію, іноземні мови, право; цикл педагогічних дисциплін – дидактику, педагогіку, психологію. Дидактика, історія, теорія та методика фізичного виховання, організація, теорія руху, антропомоторика входять до циклу спеціальних дисциплін, а до циклу спортивних дисциплін – плавання, легка атлетика, гімнастика, ритміка, ігри, танці,

Таблиця 1.

Розподіл годин навчального плану підготовки магістра за спеціальністю 8.01020101 Фізичне виховання*

№ з/п	Назва дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС	Кількість годин						
			Загальний обсяг	Аудиторних				Самостійна робота	
				Всього	Лекції	Лабораторні	Практичні	Теоретичне навчання / практика	Екзаменацій на сесія
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Обов'язкові професійно-орієнтовані навчальні дисципліни та практики									
Академічна підготовка									
1	Організація та методологія наукових досліджень	5	150	50	30		20	100	
2	Медико-біологічні основи фізичного виховання і спорту	4	120	30	14		16	60	30

3	Функціональна діагностика та контроль у сфері фізичного виховання і спорту	3	90	30	12	8	10	60	
4	Психологія та педагогіка спортивної діяльності	5	150	40	20		20	80	30
Професійна підготовка									
5	Педагогіка вищої школи	4	120	30	18		12	60	30
6	Психологія вищої школи	4	120	30	18		12	60	30
7	Методика фізичного виховання та спортивного тренування у вищій школі	9	270	70	26		44	140	60
8	Адаптивне фізичне виховання	4	120	30	12	8	10	60	30
9	Менеджмент і маркетинг у сфері фізичного виховання і спорту	5	150	40	20		20	80	30
10	Фізична рекреація різних груп населення	5	150	40	16		24	80	30
Дисципліни вільного вибору студента									
11	Практичний курс іноземної мови	3	90	30			30	60	
12	Загальна теорія спорту для всіх	3	90	30	14		16	60	
13	Моделювання фізіологічних станів спортсмена	3	90	30	12		18	60	
14	Екологічні та гігієнічні основи фіз. вих. і спорту у ВНЗ	3	90	30	14		16	60	
15	Сучасні фітнес-технології	4	120	40	16		24	80	
16	Основи персонального тренінгу	4	120	40	18		22	80	
17	Професійно-прикладна фізична підготовка у вищій школі	3	90	30	12		18	60	
18	Програмно-нормативні основи фізичного виховання і спорту	3	90	30	14		16	60	
19	Теорія і методика викл спорт. ігор у вищій школі	4	120	40	10		30	80	

рекреація, предмети за вибором, лижний спорт, заняття на природі [3]. Як стверджує І. Грінченко особливістю навчальних планів зарубіжних країн є варіативність, вони містять три типи курсів – обов'язкові, частково за вибором, повністю за вибором [2].

Аналіз навчального плану підготовки за спеціальністю 8.01020101 Фізичне виховання* дозволив нам констатувати, що всі навчальні дисципліни поділяються на обов'язкові професійно-орієнтовані та дисципліни вільного вибору студентів. В структурі обов'язкових дисциплін виділяють академічну підготовку, яка включає такі дисципліни як «Організація та методологія наукових досліджень», «Медико-біологічні основи фізичного виховання і спорту», «Функціональна діагностика та контроль у сфері фізичного виховання і спорту», «Психологія та педагогіка спортивної діяльності», що становить 17 кредитів і 510 годин навчального часу (табл. 1).

Дисципліни професійної підготовки становлять 31 кредит, що відповідає 930 годинам навчального часу. до цих дисциплін згідно навчального плану входять «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Методика фізичного виховання та спортивного тренування у вищій школі», «Адаптивне фізичне виховання», «Менеджмент і маркетинг у сфері фізичного виховання і спорту» та «Фізична рекреація різних груп населення».

Значний обсяг навчального навантаження відводиться на дисципліни вільного вибору студентів – 30 кредитів, що становить 900 годин навчального часу. До цих дисциплін відносимо «Практичний курс іноземної мови», «Загальна теорія спорту для всіх», «Моделювання фізіологічних станів спортсмена», «Екологічні та гігі-

єнічні основи фіз. вих. і спорту у ВНЗ», «Сучасні фітнес-технології», «Основи персонального тренінгу», «Професійно-прикладна фізична підготовка у вищій школі», «Програмно-нормативні основи фізичного виховання і спорту», «Теорія і методика викладання спортивних ігор у вищій школі». Звичайно склад і змістове наповнення дисциплін вільного вибору студентів може значно варіювати.

Крім того програмою підготовки передбачено курсове проектування з дисципліни «Методика фізичного виховання та спортивного тренування у вищій школі».

Державна атестація включає атестацію з професійної підготовки (екзамен) та атестація з академічної підготовки (магістерська кваліфікаційна робота).

У другому та четвертому семестрах передбачені виробнича науково-дослідна практика та виробнича науково-педагогічна практика відповідно.

Основні висновки з виконаної роботи і перспективи подальших досліджень. Впровадження наскрізної освіти вимагає від педагогічних колективів узгодженості, структурованості в опрацюванні та викладанні навчального матеріалу, послідовності та систематичності у сутності, формах та методах навчання, що має бути невід'ємною складовою педагогічних умов забезпечення нерозривності процесу та результатів навчання [1]. Таким чином, підготовка магістрів із спеціальності «Фізичне виховання» має на меті задоволення потреб особистості, суспільства і держави у фахівцях, орієнтованих на сучасні методи освіти і виховання людини, прищепленні здорового способу життя, а також підготовку таких спеціалістів з фізичного виховання, які спроможні здійснювати освітню і спортивно-оздоровчу діяль-

ність на високому професійному рівні. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у обґрунтуванні динаміки

вивчення дисциплін вільного вибору в підготовці магістрів на основі аналізу українського на світового досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безрученков Ю.В. Проблема наступності у професійній підготовці фахівців напрямку «Готельно-ресторанна справа» / Ю. В. Безрученков // Вісник Луганського національного Університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Частина І. - 2011. - №14 (225). - С.17-24.
2. Грінченко І. Підготовка фахівців у галузі фізичної культури у вищих навчальних закладах зарубіжних країн / І. Грінченко // Електронний ресурс: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1137>
3. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. / Л.П.Сущенко. – Київ, 2003. – 46с.